(ATP Palloneva pohjoinen)

22.11.2023

Kauhajoki

Palloneva tuulivoimapuistoalueen arkeologinen inventointi 2023

Tilaaja:
A-Insinöörit Civil Oy

Heilu Oy
Kalle Luoto

Sisällysluettelo

1. Johdanto 3
2. Perustietoa inventointialueesta 4
3. Menetelmät 7
4. Tulokset 11
5. Kohteet 12
Kiinteät muinaisjäännökset 12
6.1. Rajakallio 12
Lähteet 14

Karttaluettelo

Kartta 1. Hankealue sijaitsee Kauhajoen keskustan itäpuolella. 3
Kartta 2. Hankealue vuosien 1960 ja 1968 peruskartoilla. 5
Kartta 3. Hankealue vuoden 1847 pitäjänkartalla. 6
Kartta 4. Maastossa tarkastetut alueet. Mk 1 : 40 000. 8
Kartta 5. Selvitysalueella havaitun kohteen Rajakallio sijainti. MK 1 : 20 000. 11
Kartta 6. Kohteen Rajakallio sijainti. MK 1 : 5000. 13

Kansikuva: Näkymä hankealueen eteläosasta kohti pohjoista.

Taustakarttoina Maanmittauslaitoksen Karttakuvapalvelun (WMTS) 10/2023 aineistoa, ellei toisin mainita. Koordinaatisto ETRS-TM35FIN, korkeus N2000.

Raportin kuvat Kalle Luoto

KAUHAJOKI Pallonevan tuulivoimapuistoalueen arkeologinen inventointi

Tiivistelmä & arkistotiedot

Ecobio Oy on valmistelemassa Kauhajoen Pallonevalle tuulivoimapuistoa, johon sisältyy enintään 9 voimalaa sekä aurinkovoima-alue. Aineiston laadinnasta vastaa A-insinöörit Civil Oy ja Ecobio. Osana ympäristöselvityksiä Heilu Oy laati alueen arkeologisen inventoinnin. Inventoinnin laati Heilu Oy:n arkeologi FM Kalle Luoto. Maastotyöt ajoittuivat lokakuulle 2023. Inventoinnin tarkoituksena oli etsiä ennestään tuntemattomia arkeologisia kohteita alueelta. Inventoidulta tuulivoimapuiston hankealueelta. Lokakuussa 2023 tehdyn inventoinnin jälkeen tuulivoimapuistoalueelta tunnetaan yksi kiinteä muinaisjäännös, tervahauta Rajakallio.

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Heilu Oy
Maastotyö:	FM Kalle Luoto
Kenttätyöaika:	17.10. & 18.10.2023
Tutkimusten tilaaja:	A-Insinöörit Civil Oy
Inventoinnin löydöt	Ei löytöjä
Aikaisemmat inventoinnit lähialueella:	Luoto Kalle 2014: Kurikka, Ponsivuori, tuulivoimapuiston arkeologinen inventointi Tiainen, Teemu 2022: Kauhajoki ja Kurikka. Sahankylä 1-3, arkeologinen inventointi.

1. Johdanto

Kauhajoen Pallonevan alueelle tuulivoimaosayleiskaavan hankealueelle laadittiin syksyllä 2023 arkeologinen inventointi. Inventoinnin tarkoituksena oli etsiä ennestään tuntemattomia arkeologisia kohteita ja kartoittaa alueen arkeologisia arvoja. Inventoinnin toteutti Heilu Oy:n arkeologi FM Kalle Luoto. Maastotyöt tehtiin.2023. Heilu Oy:n. Raportin laati Kalle Luoto lokakuussa 2023. Inventoinnin tuloksena alueelta paikannettiin yksi aikaisemmin tuntematon muinaisjäännöskohde, tervahauta Rajakallio.

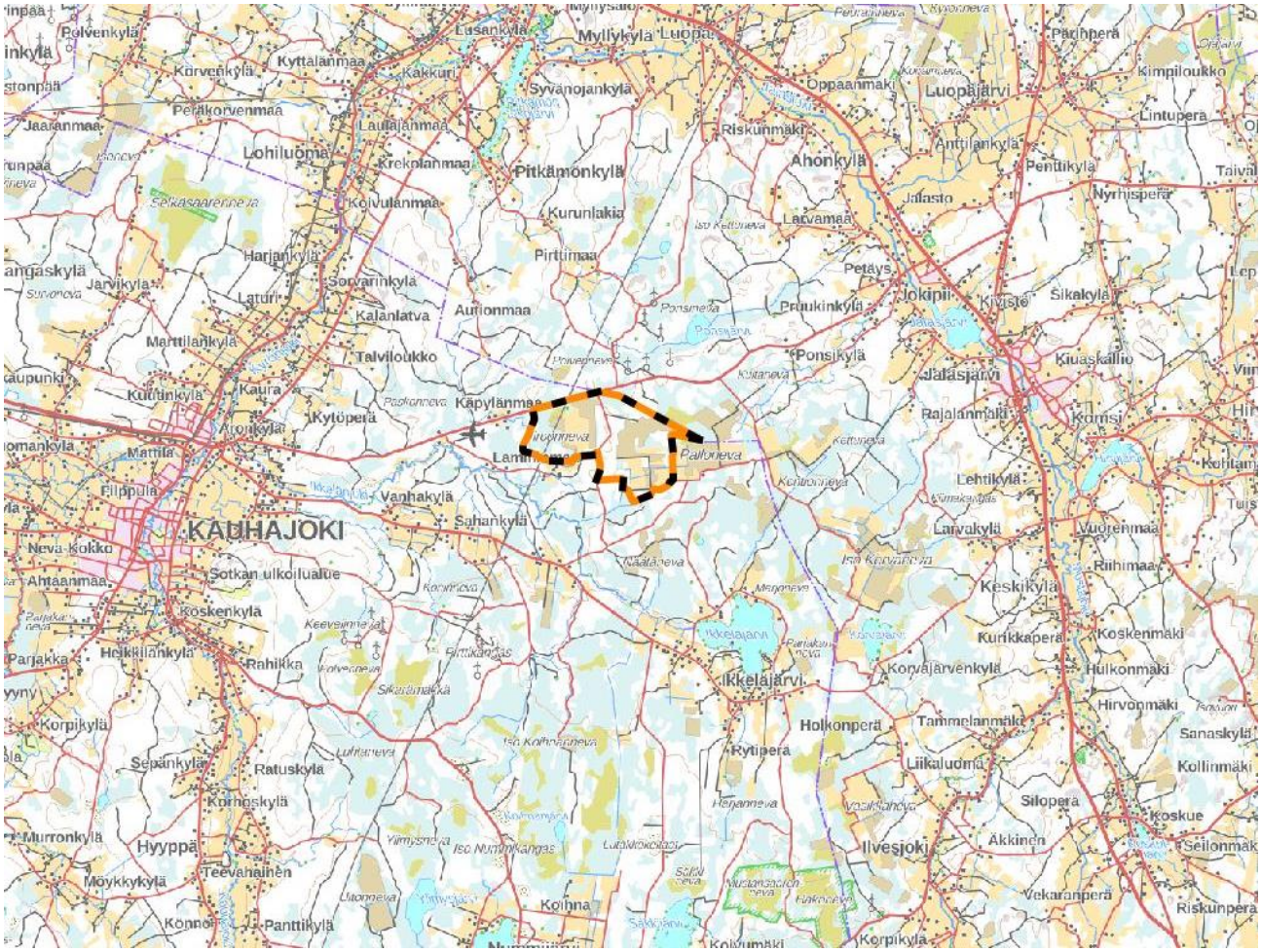

Kartta 1. Hankealue sijaitsee Kauhajoen keskustan itäpuolella.

2. Perustietoa inventointialueesta

Suunniteltu tuulivoimapuistoalue sijaitsee Kauhajoella, aivan Kurikan kuntarajan läheisyydessä. Hankealue sijoittuu noin 15 kilometrin etäisyydelle Kauhajoen keskustasta itään ja noin 10 km Jalasjärven keskustaajamasta länteen Kauhajoen kaupungin alueelle. Hankealueen länsiosassa sijaitsee Fingridin 400 kV:n voimajohto. Voimajohdon varteen on esitetty uutta sähköasemaa, johon hanke suunnitellaan liitettävän. Aurinkopaneelikenttiä suunnitellaan rakennettavan hankealueen länsi- ja koillisosiin.

Hankealue on turvetuotantoaluetta sekä talousmetsää. Hankealueen itä- ja länsiosat ovat turvetuotannon piirissä olevia soita tai jo pelloksi muutettuja vanhoja turvetuotantoalueita. Hankealueen keskiosissa erottuu selvästi metsävaltaisempi alue, joka muodostaa noin kolmanneksen hankealueen pinta-alasta. Alueen suot ovat ojitettuja. Alueella on muutamia kohoumia ja kallioalueita. Korkeusasemaltaan alue sijoittuu noin 140 – 155 m merenpinnan yläpuolelle, eli alue sijoittuu kokonaisuudessaan Litorinameren korkeimman pinnantason yläpuolelle.

Todennäköisesti alue on liian korkealla mahdollisten rantasidonnaisten (kivikautisten) muinaisjäännösten löytämiseksi. Kivikautta myöhempien esihistoriallisten, ainakin paikalliseen asutukseen pohjautuvien, muinaisjäännösten esiintyminen alueella on edellistä epätodennäköisempää. Pronssi- ja rautakaudella meri oli vetäytynyt jo kymmeniä kilometrejä länteen ja Kauhajoki oli jo uurtunut nykyiseen uomaansa. Tutkimusalueen kohdalta ei kulje vesi- tai maakulku-reittejä, jotka olisivat mahdollistaneet alueen aktiivista käyttöä.

Tuulivoimapuistoalueella ei sijaitse yhtään tunnettua muinaisjäännöskohdetta. Lähimmät tunnetut kiinteät muinaisjäännökset ovat historiallisen ajan tervahautoja. Lähin arkeologinen kohde on Kirkkosalontie (1000026091) sijaitsee noin 500 m päässä hankealueesta pohjoiseen. Toinen kilometrin säteellä hankealueen reunasta sijaitseva kohde, tervahauta, on Lehdikonmäki (1000046637).

Historiallisten karttojen perusteella alue on ollut kylien takamaata, jota on hyödynnetty taloudellisesti. Karttojen perustella hankealueella ei ole sijainnut asutusta.

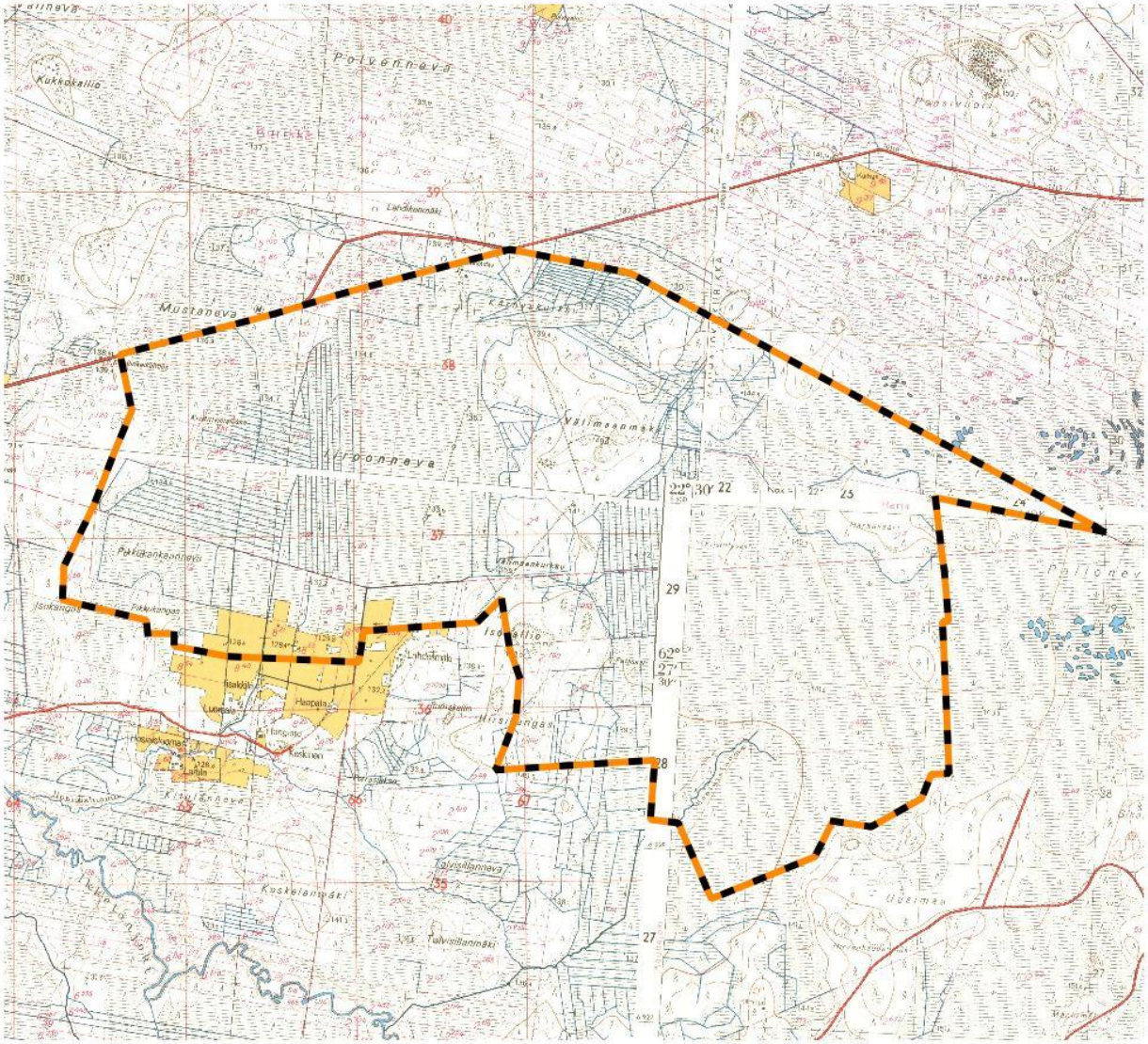
Polvenneva
Mustaneva
Palloneva
Kuusilammenneva
Kuusilammenoja
Kuusilammenoja
Kuusilammenoja

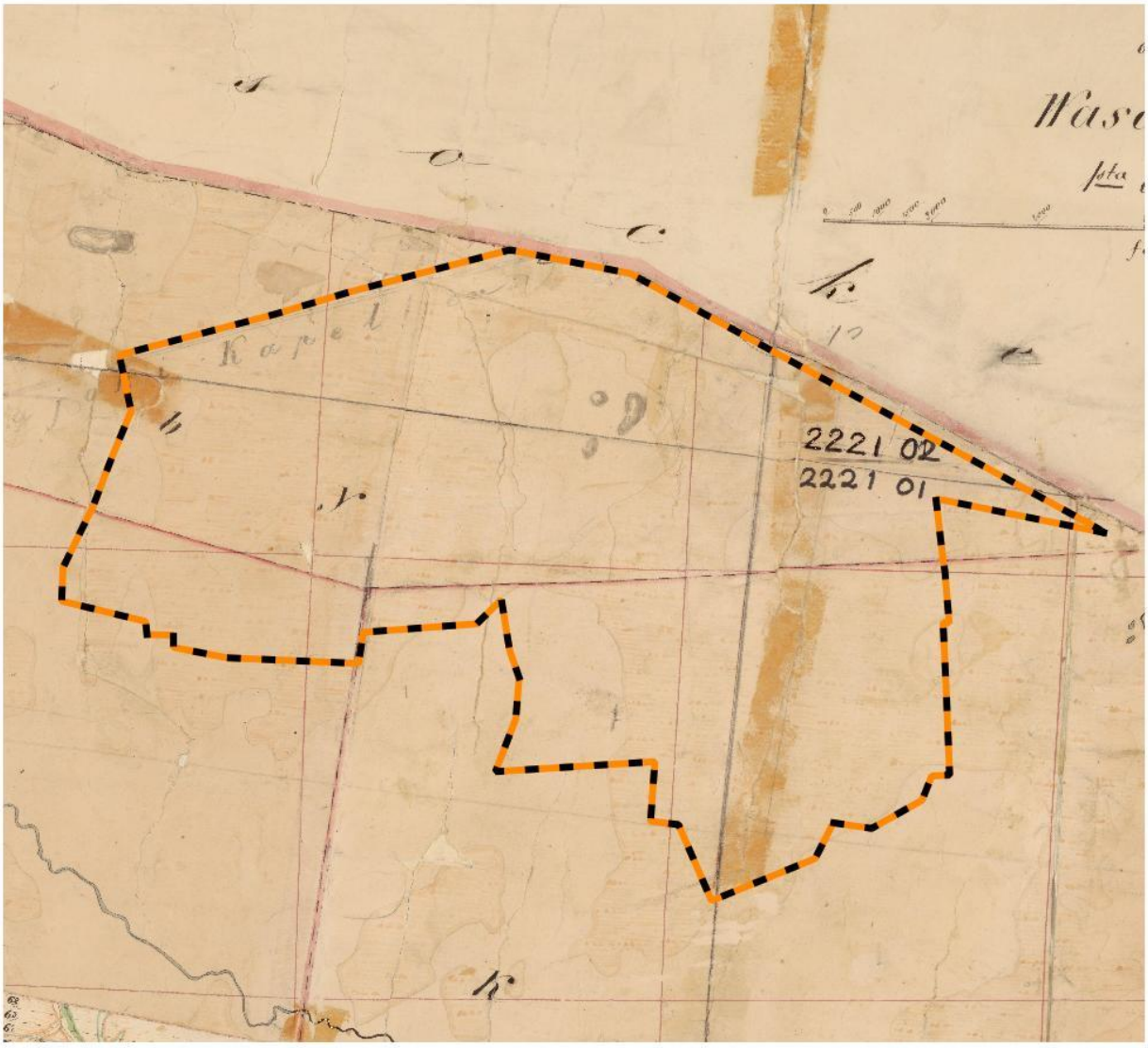

Kartta 3. Hankealue vuoden 1847 pitäjänkartalla.

3. Menetelmät

Ennen maastotyövaihetta selvitettiin tuulivoimapuistoalueen läheisyydessä sijaitsevien muinaisjäännöskohteiden sijainnit ja muinaisjäännöstyypit sekä alueilla että niiden läheisyydessä tehdyt arkeologiset tutkimukset. Ensisijaisena lähteenä käytettiin muinaisjäännösrekisterin tietoja (kyppi.fi). Inventoinnin valmisteluvaiheessa käytiin läpi myös Maanmittauslaitoksen korkeusmalli (viistovalovarjosteet) tuulivoimapuiston ja voimajohtolinjojen alueelta sekä voimajohtolinjojen välittömästä läheisyydestä. Niistä pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mielenkiintoisia maarakenteita sekä anomalioita, kuten tervahautoja, hiilimiiluja ja rakennustenpohjia. Inventoitavilta alueilta käytiin silmämääräisesti läpi myös GTK:n tuottama maaperäaineisto Maankamara-palvelusta.

Esitöissä tutkimusalueen historialliset kartat käytiin läpi ja asemoitiin QGIS-ohjelmalla nykykartan päälle. Historiallisista kartoista etsittiin potentiaalisia kohteita, kuten talonpaikkoja, myllynpaikkoja, torppia, siltoja ja muita vastaavan kaltaisia merkintöjä.

Esitöiden perusteella maastotyöt kohdennettiin arkeologisesti potentiaalisille alueille. Inventoinnissa huomiotiin eri-ikäiset ja -tyyppiset arkeologiset kohteet ja tarkastettiin muinaisjäännösten löytymisen kannalta eri tavoin (lidar, maastokartta, maaperäkartta, vanhat kartat, maastohavainnot) potentiaalisiksi arvioituja paikkoja.

Inventointimetodina oli silmämääräinen havainnointi. Suunniteltuja voimajohtolinjoja tarkasteltiin noin 100 metrin etäisyydellä rakennettavan uuden linjan keskikohdan molemmin puolin. Tuulivoimapuistoalueella tarkastettiin suunniteltujen voimaloiden paikat. Potentiaalisissa kohdissa tehtiin maaperäkairauksia sekä pieniä koepistoja lapiolla.

Inventoinnin kulkua dokumentoitiin sanallisen kuvauksen lisäksi ottamalla valokuvia ja tallentamalla kuljetut reitit ja tehdyt havainnot käsiGPS-paikanninta (Garmin GPSmap 66i, Garmin GPSmap 62s ja Garmin Montana 610, tarkkuus +/- 5 - 10 m) käyttäen. Raportin koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-tasokoordinaatteina. Kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen QGIS-paikkatieto-ohjelmistoa.

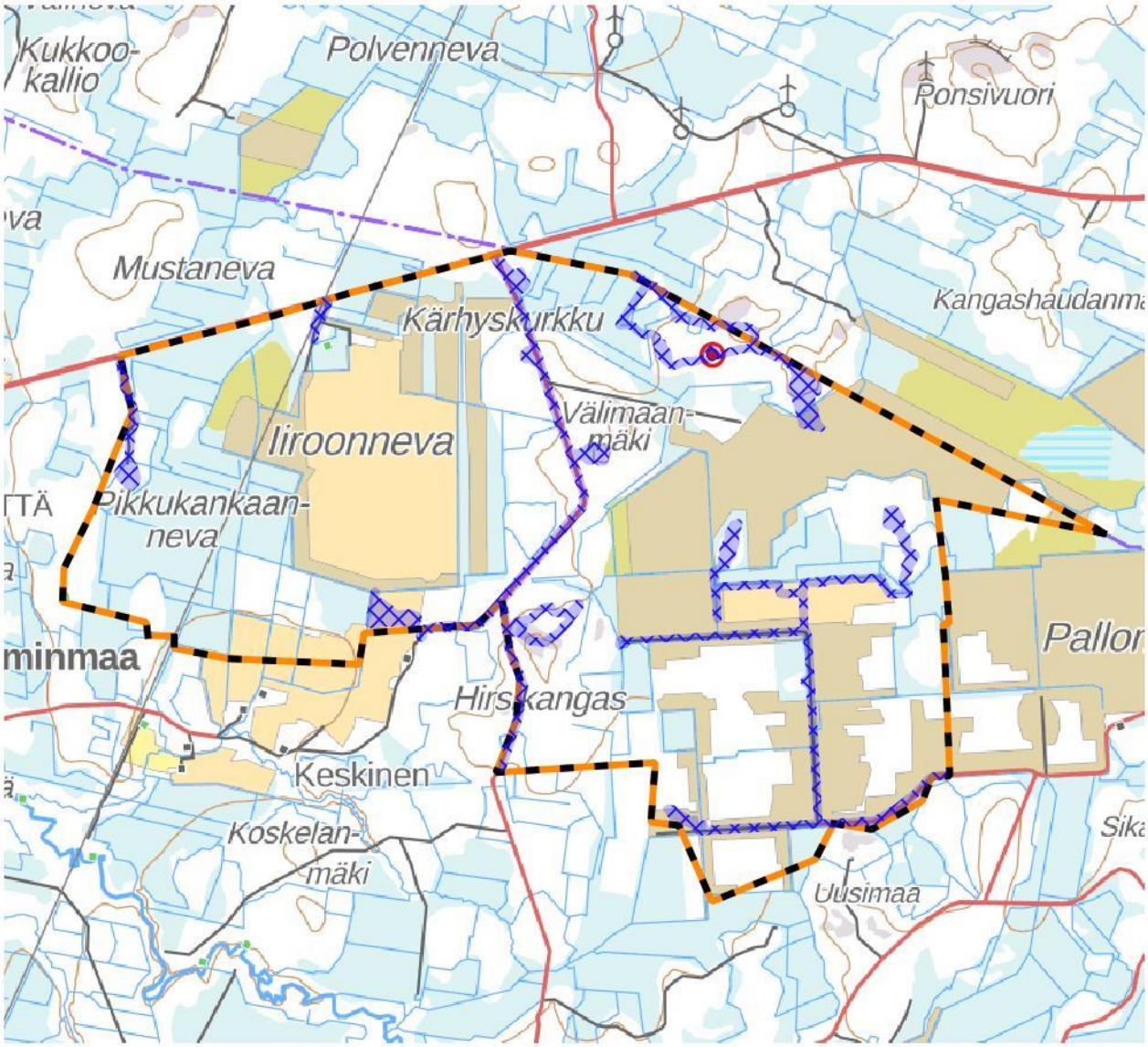

Kartta 4. Maastossa tarkastetut alueet. Mk 1 : 40 000.

Kuva 1. Näkymä Kristittysaarelta kohti pohjoista.

Kuva 2. Hirvi kurkistaa mäntyjen takaa Härkäsaaressa.

Kuva 3. Turvetuotantoaluetta Rajakallion kaakkoispuolella.

Kuva 4. Ajoura Kärhyskurkkun alueella.

4. Tulokset

Esihistoriallisten muinaisjäännösten esiintymisen kannalta alue ei ole erityisen sovelias, koska alue sijaitsee melko korkealla ja kaukana jokilaaksoista, joihin useimmat Pohjanmaan esihistorialliset kohteet ovat keskittyneet. Sen sijaan alue on mahdollinen historiallisen ajan elinkeinohistoriallisten kohteiden, kuten tervahautojen sijoittumiseen. Tuulivoimapuiston alueelta ei tunnettu entuudestaan muinaisjäännöskohteita. Inventoinnin tuloksena paikannettiin yksi uusi muinaisjäännöskohde, tervahauta Rajakallio. Muista arkeologisen kulttuuriperinnön kohteista ei tehty havaintoja.

Tampereella 22.11.2023

FM Kalle Luoto

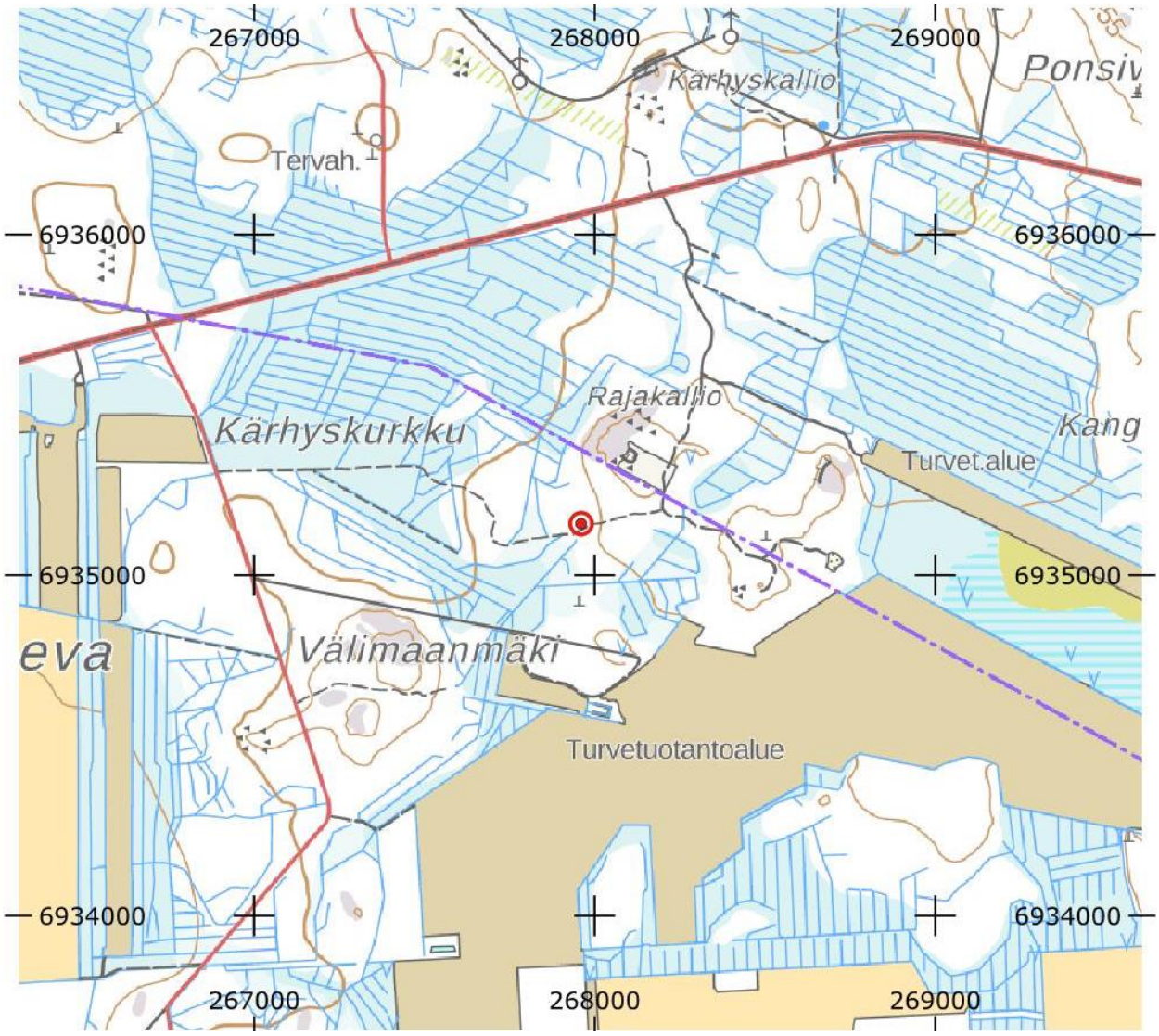

Kartta 5. Selvitysalueella havaitun kohteen Rajakallio sijainti. MK 1 : 20 000.

5. Kohteet

Kiinteät muinaisjäännökset

6.1. Rajakallio

Nimi:	Rajakallio
Kunta:	Kauhajoki
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N 6935151 E 267960 z 143 m mpy
Koordinaattiselite:	MML:n korkeusmalli/GPS-mittaus tervahaudan keskipiste

Inventointi 2023: Paikalla sijaitsee tervahauta. Tervahauta erottuu selkeiden vallien ansiosta hyvin ympäristöstä, tosin aluetta on metsänhoidon yhteydessä muokattu ja kohteen päällä kasvaa nykyään nuorta kuusimetsää. Tervahaudan eteläpuolella kulkee metsäkoneen ajoura. Tervahaudan halkaisija on noin 20 metriä. hyvin. Vallien leveys on noin 5 metriä. Halssi sijaitsee kohti koillista, jossa erottuu vielä halssiura. Tervahaudan keskelle kaivetusta lapionpistosta havaittiin ainakin 20 cm paksu noen ja hiilen sekainen hiekkakerros.

Kuva 5. Tervahauta sijaitsee kuusikossa ajouran pohjoispuolella.

Kuva 6. Tervahaudan kuoppaan on laitettu loukkuja.

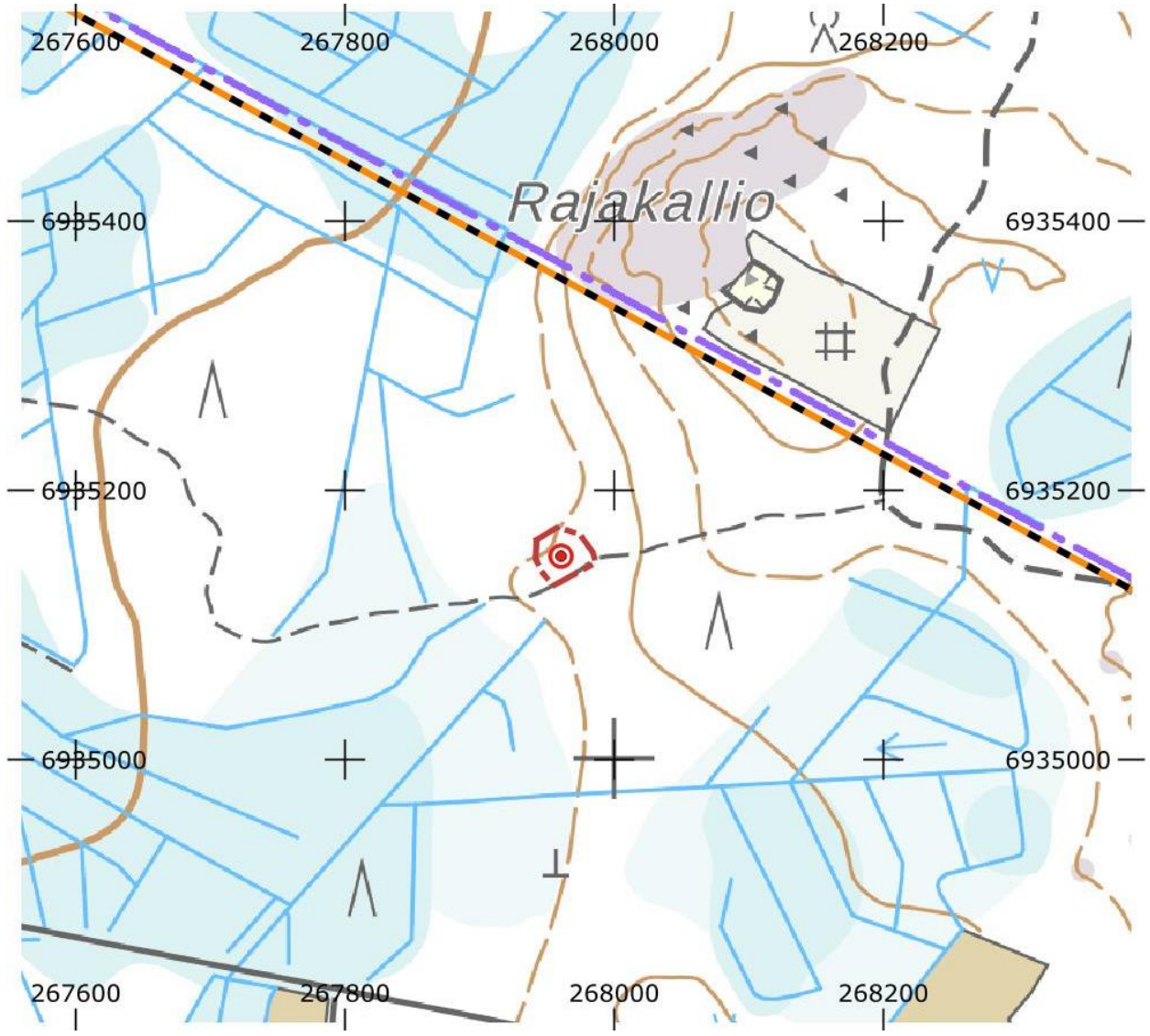

Kartta 6. Kohteen Rajakallio sijainti. MK 1 : 5000.

Lähteet

Tutkimusraportit:

Luoto, Kalle 2014: Ponsivuori, tuulivoimapuiston arkeologinen inventointi

Tiainen, Teemu 2022. Sahankylä 1-3 arkeologinen inventointi.

Digitaaliset lähteet:

Kulttuuriympäristö palveluikkuna:

https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx

Maankamara- palvelu (GTK)

https://gtkdata.gtk.fi/maankamara/

Kartat:

Vanhat peruskartat

Karttalehti 1243 10 Sahankylä, vuosi 1968.

Karttalehti 1243 11 Pitkämö, vuosi 1968.

Karttalehti 2221 01 Ikkeläjärvi, vuosi 1961.

Karttalehti 2221 02 Ponsikylä, vuosi 1961.

Pitäjänkartat

Kansallisarkisto

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma).
Ia.* Pitäjänkartasto. 1243 10+11+2221 01+ Ia.* -/- - Kauhajoki (--). Tiedosto 1.
Kansallisarkisto. Viitattu 24.4.2023. (1847)